

Nekrológ - Elhunyt Vámos Tibor, a SZTAKI alapítója

TÁRSADALOM

2021. 05. 20.

2021. május 19-én, életének 95. évében elhunyt dr. Vámos Tibor, a Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézet (SZTAKI) korábbi igazgatója, kutatóprofesszor, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja.

Vámos Tibor Budapesten született 1926. június 1-jén. A Barcsay utcai Madách Gimnáziumban érettségizett 1944-ben. Ugyanebben az évben munkaszolgálatosként Fertőrákosra hurcolták, ahonnan megszökött, és katonai börtönbe került.

Tizenévesen matematikus-fizikus szeretett volna lenni, de – saját szavai szerint – néhány igazi tehetség megismerése után váltott a matematikai-fizikai háttérűnek ígérkező villamosmérnöki tanulmányokra. 1945 tavaszán iratkozott be a Budapesti Műszaki Egyetemre, 1949-ben szerzett diplomát.

1950 és 1954 között az Erőmű Beruházási Vállalatnál dolgozott, 1950-től 1952-ig az Inotai Hőerőmű építésvezetésének mérnöke, később a Dunai Vasmű építésénél dolgozott építésvezetőként. 1954 és 1958 között Villamosenergetikai Kutatóintézetnél helyezkedett el MTA ösztöndíjasként, ahol a villamos erőművek és rendszerek folyamatszabályozásával foglalkozott. Kandidátusi értekezését 1958-ban a dobos szénportüzelésű kazánok terhelésszabályozásáról írta.

Érdeklődése hamar az éppen még csak kibontakozó számítástechnika irányába fordult. 1958-tól 1964-ig az MTA Automatizálási Osztályának vezetője. 1964-ben Benedikt Ottóval és Csáki Friggyessel megalapítja az MTA Automatizálási Kutató Intézetet, a mai SZTAKI egyik elődintézményét. Akadémiai doktori disszertációját ugyanebben az évben, az erőművek, és energetikai rendszerek dinamikus viselkedése a számítógépes módszerek hazai alkalmazása témában védte meg. 1974-ben a vezetése alatt, az Automatizálási Kutató Intézet és az MTA Számítástechnikai Központ egyesítésével megalakult a mai SZTAKI, melynek 1964-1985 között igazgatója volt, 1986-tól pedig az intézet Tanácsának elnöke, professor emeritusa.

Mint ahogy azt az intézet megalakulásának 50. évfordulójára megjelent könyv is kiemelte, Vámos Tibornak sikerült az Intézetből *szigetet* alkotni, jórészt mentesítve az itt dolgozókat a külvilág negatív hatásaitól.

Műszaki emberként ugyanúgy ismerte a görög klasszikusokat, vagy a modern képzőművészetet és kortárs zenét, értette a társadalomtudományok szempontjait és nyelvét. Rá mindig összekötő láncszemként tekintettek a tudomány és az ipar között. Vámos Tibor számos nemzetközi folyóirat szerkesztőbizottságának volt tagja, publikációinak száma meghaladja a 270-et, több könyvet írt és szerkesztett. Az MTA levelező tagjává 1973-ban, rendes tagjává 1979-ben választották.

Nemzetközi tudományos elismerései közül kiemelkedik, hogy 1981 és 1984 között ő tölthette be az International Federation of Automatic Control, IFAC elnöki tisztjét. 1984-ben a szervezet 9. Világkongresszusának Budapest adhatott otthont.

Kutatói pályája mellett egyetemi pályafutása is kiemelkedő: 1969-től a Budapesti Műszaki Egyetem professzora, 1990-től a Central European University Tudományos Programja mellett működő kuratórium elnökeként dolgozott. 1992-1993-ban a George Mason University, Fairfax/VA Distinguished Visiting professzora, 1993 és 1994-ben pedig a George Mason University Distinguished Affiliate professzora.

Vámos Tibor főbb szervezeti tagságai:

- Az MTA irányító testületének tagja, (1980)
- Az *International Federation of Automatic Control, IFAC* elnöke, (1981-1984)
- A *Neumann János Számítógéptudományi Társaság (NJSZT)* elnöke, (1978-1985)
- Az *Institute of Electrical and Electronics Engineers Inc. (IEEE) Fellow* tagja, (1986–)
- Az *IFAC* életfogytiglani tanácsadója (Life Time Advisor), (1987-)
- Az *NJSZT* Tiszteletbeli elnöke, (1987-)
- Az *Osztrák Számítógép Társulat* tiszteletbeli tagja, (1992-)
- Az *Osztrák Kibernetikai Kutató Társulat* tagja (1994-)
- A *Magyar Ókortudományi Társaság* tiszteleti tagja, (1999-)
- A *Technika-, Mérnök- és Tudománytörténet (TMTT) Doktori Iskola Szakmai Doktori Tanács* tagja, (2002)
- Az *MTA Automatizálási és Számítástechnikai Bizottság* tagja
- Az *MTA Informatikai Bizottság* tagja
- A *Magyar Tudomány szerkesztőbizottság* tagja.

Vámos Tibor fontosabb elismerései:

- Állami Díj (1983) – Az ipari robotok hazai kutató-fejlesztő rendszerének létrehozásáért, tudományos életünk egészét eredményesen szolgáló, irányító, iskolateremtő tevékenységéért.
- A *Tallinni Műszaki Egyetem* díszdoktori címe, (1986-)
- IFAC-érem (1990)
- Chorafas-díj, Svájci Akadémia (1994)
- A Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje (1996)
- A XIII. kerület díszpolgára (2003)
- Az év ismeretterjesztő tudósa (2005)
- Auriga (Szekeres) csillagkép egyik tagja 2005-től Vámos Tibor nevét viseli
- Neumann János emléklakett (2006): tudományos életművéért
- Széchenyi-díj (2008)
- Radnóti Miklós antirasszista díj (2009)

Pályatársai Vámos Tiborra emlékeznek [ezen az emlékoldalon](#).

